

QVAS IN INCLYTA ET CA' THOLICA INGOLSTADIEN.

SI ACADEMIA, CLARISSIMVS ES NOBILISSIMVS ADOLESCENS

. D. IOANNES COMES ILLVSTRIS A MONTFORT,

tertio Nonas Septemb. publice tuebitur.

Præside M. Paulo Vizano, Societatis IESV Philosopho, & Professore Ordinario.

Dicitur facultate differendi eiusq; paribus, necessitate, dignitateq; disputaturi, illud primum constitutum esse volumus: parum vel nihil omnino referre, siue illam Dialetices, siue Logices nomine in hac disputatione vocemus, virumq; siquidem nomen à Philosophis usurpatum, ac tritum esse constat.

Quod ad necessitatem & commodum attinet, nō obscurum est hanc vnam esse facultatem, quā ad omnium scientiarum perceptionem, instrumenta necessaria suppediter, aditum pafaciat, eos, qui in disputando contingunt errores animaduertat, & quā deniq; ad eas affectiones, quā res mente perceptas consequuntur intelligendas, verum a fallo in contemplative Philosophia, & bonum à malo in actua, discernēdū, omnino sit necessaria.

Cum hoc ita se habeat, minime tamen negandum est, quin in numero scientiarum, verē proprię, ponenda sit, reperiuntur siquidem in ea, quęcumq; in vera, propriaq; scientia, desiderari videntur, siue obiectum, siue alia, qua scientias comprehendunt, spectemus.

Duplex autem distingui solet obiectum, formale vnum, alterū materiale, & hoc rursum bipartitum, scilicet, remotum & quod vocant propinquum: Remotum huius facultatis obiectum statim omnes esse possunt. Propinquum autem rationis, quod res mente perceptas consequitur. Dicitur autē materiale, quod ab alijs etiam artificib; considerari posuit.

Formale obiectum, & quod ipsi facultati differendi exæquatur, estens rationis, quatenus instrumentum & modus quidam est, quē intellectus ad suas functiones in rerum perceptione dirigidas adhibet, & quo rectam methodum in scientiis constituendis, tradendisq; seruamus.

Quapropter illorum sententiam probare non possumus, qui totius Logicae facultatis obiectum argumentatione, vel Syllogismo, definitum, aut ad angustos demonstrationis limites restringunt, cum illud latius multò paterat.

Cum ex uno due sint obiecta, quod formale vocant, vnitatem aut diueritatem scientias sumendam esse, ex Aristotele compertum sit, Logicam vnam decernimus esse scientiam, non tam specie sed genere vnam Quia enim scientia motus quidam est, ab obiecto, quod termini rationem habet, vnitatem accipiet.

In sagogen Porphyrij.

IVS, quod vniuersale dicitur, quatuor acceptiones apud Philosophos obseruare licet. Primum enim vniuersale dicitur, quod multorum causa efficiens auctiuis est. Deinde quod multa tanquam ipsorum imago aut similitudo refer, ac repräsentat. Tertiū, quod est quidem res vna & indiuidua, sed quia multarum rerum caducarum ellentiam in seipso continet, cuiusmodi vniuersalia Plato constituit: Postrem quod vnum quidam cum sit, pluribus tamen inesse & de illis prædicari potest, de quo vniuersali (reliquis acceptiis prætermis) nostra hæc cincituitur disputatione.

Esa autem perardua quæstio illa, & quæ Dialeticorum fines transcedere videtur, vtrum hæc, de quibus agimus vniuersalia, in rerū natura consistant, an potius sola cogitatione cohærent, præsertim cum nullam ratione ab illo distinguitur.

In primis Platonis sententiam non probamus, qui rerū caducarū, & interitū considerans, vniuersalia rebus singulis reipla ficiunt, & credebat enim quilibet (sic enim vniuersalia nominavit) vnam esse rem per se existentem, & eternam, quæ indiuidus ortu & interitū subiectis, essentiam, speciemq; traheret.

Minus videtur Heracliti sententia probanda, qui præter res sensibiles, caducas, & viciisitudine quadam sibi semper dissimiles, nullā esse naturam vniuersalem existimat.

Nec etiam illi assentimur, qui vniuersalia nullas esse res existimant, sed omnia vocibus, & vocabulis attribuunt, quæ de genere, specie, & reliquis vniuersalibus Philosophi tradiderunt.

Attamen licet horum sententias reijciamus, non idcirco vniuersale ponimus naturam ita multis communem, vt nulla ratione ab illo distinguitur.

Itaq; vniuersalia nec tantum, nec præcipue sunt voces, aut conceptus menti inherentes, sed naturæ ipsæ vocibus significatae, aut per conceptus representatae, quatenus secundis notionibus afficiuntur. Secundas autem notiones seu intentiones, nominamus quidam rationis relations, quæ res mente comprehensas, vt comprehensæ sunt consequuntur.

Esa autem vniuersale vnum in multis & de multis, quod citrā intellectus agentis operationem repertus nequit. Efficitur enim quā primum intellectus agens, phantasmatum sua luce illustrato, specie intelligibile, quæ naturam sine proprietatibus referat, in intellectu posibili, produxit.

Hoc modo acceptum vniuersale à rebus singulis ratione tantū distinctum existimamus, & verum propriumq; Porphyriæ sagagogis subiectum.

Inter vniuersalia, quæ recta methodo à Porphyrio explicantur, primum locum iure sibi vindicat Genus, verbis illis descriptū, Quod p̄dicitur de pluribus Specie differentiis in eo quod quid est: Quæ descriptio secundæ intentioni tanquam forme propriæ attribuenda est, rei vero intentioni Substrata secundum connotationem duxatae conuenient.

AD ILLVSTREM ADOLESCENTEM D. IOANNEM COMITEM A MONTFORT.

A quoq; Iωannes fraternali imitator honoris Magne Comes, Sophie prelia docta subi Pectora Socratis probès spēlāda palestris Roboratq; ingenij perficienda tui. Grandis Aristotelis dum sublimia solers, Dogmata defendit, difficilesq; Theses. Omniaq; aduerso rationum pectore tela, Sustinentes hodie solus & intrepidus. Quæ quam ardenti Sophie tevereis amore, Nunc mibi dicendum ait genero foret. Atq; optandasim facundi musa Maron, Ceterendusq; alter græc Homerus erat. Ni tibi cum illi tri sit p̄ hac gloria Fratre, Iam pridem nostris concelebrata metris. Non ergo apud eum rursum Comes inclyte curam, Qua Sophia in uigilia nocte dieq; canam. Nec repetam submissum animum, moresne benignos, Quod subi as tanto libera colla ingo. Aurea quod linguis subfella fronte, petasq; Pulpita Apollineae non bene culta schola. Quippe nimis parva est ad tantos Musæ labores, Suntq; mea nimium flaccida plectræ lyra.

Hoc tamen exiguo percurrende carmine factum, Haud refut, multum sit tremebunda liceat. Impetu tamq; cæsi quod honoris amore, utrū Ad Sophie tendat Frater uterq; decus. Aufie fed rerum Dominu Diuisq; secundis, Vos reor hanc rigidam laudis inre uiam. Vos inquam Comites Stiriae genero propag, Mene diu Sophiam nos aliuisse reor. Namq; atris contempta diu sapientia tēris, Delituit nullo culta labore satis. Quig; Platona graue, magnumq; Platoni alumn, Ingenuo coleret rarus ubiq; sit. Vix Logiæ anfractus quisquam ac ecos labyrinthos Temuit, metuens uiribus ingenij. Et chaos immensus Phystee penitusq; latentes Causas, prob, raro nunc didicisse iuuat. Hæc tenet multi patriaq; opib; potentes, Ad sacras magis iura tulere pedem. Dulciaq; artiodice seccantes castra Minerue, Abfratum hoc studij deseruere genus. Spectantes alii folium compendia luci, Preberere hoc studium commoda pauca serunt.

LAVS DEO.

THESES LOGICÆ.

Præside M. Paulo Vizano, Societatis IESV Philosopho, & Professore Ordinario.

XVIII. Vera esse videatur illorus sententia, quæ genus non de differentiis per quas diuiditur, sed de i speciebus subiectis propriæ ac proximè prædicari afferuntur.

XIX. Speciem, vt prædicari ita est, rectè describemus hisce verbis: Quod prædicatur de pluriis numero differentibus, in questione quid est, vt in subiecti potest his quæ sequuntur; Id de quo genus propriæ ac proximè in questione quid est prædicatur.

XX. Ceterum licet in huius di descriptionib; plurim indiuiduum, autem tamen nec plura indiuidua, nec plures species, ad specie ac geris conservationem requiri, cum Secunda sententiam comprobamus qui ex unico indiuiduo, siue illud adum, siue eternum sit, natura, cuieniat, abstracti posse, putauit.

XXI. Præ ceteris differentia didicit eam rectam & proprias, & ad institutum pertinentem censem, quæ maximè proprias.

XXII. Propriū nomen quatuor quidem accipitur modis, quatenus tamen quartum hunc ordinem constitut, Subiectum desiderat, cui omni, sibi, semperq; inhereat. Tuit enim huiusmodi proprium ex nature alicuius principijs, quæ natura non solum species insima, sed etiam intermedia, & genus summum esse potest.

XXIII. Accidentis natura in sententia est, vt de re subiecta, contingenter prædicetur; ne quis putet, quidquid in Substantia inest, ad quinque hunc accidentis ordinem pertinere.

XXIV. Sit deniq; constitutum, neplura, nec pauciora esse vniuersalia q; quinq; quæ hic à Porphyrio commemorantur.

In Categories Aristotelis.

XXV. Rædimentor (quæ Categories dicuntur) disputatio ad perfectam Dialetice cognitionem necessaria est, vt quæ non minus ad Logicam, quam ad Metaphysicū pertinet. Hic enim ipsa per se natura, his decem generibus disposita, contemplatur: Ille vero ad ipsa naturas, non per se, sed vt per medios conceptus secundis intentionib; afficiuntur, confidat.

XXVI. Ex quo sit ut eorum opinione nō probemus, qui vel vocibus, vel rebus tantum, aut concepibus per le ac primò predicationē tribuant. Censemus siquidem no, quod primò & per se prædicari, e se rem, conceptum vero & uerum, tanquam imaginem aut signum duxatae prædicari.

XXVII. De categoriarum numero etatius, quod Aristotele & Peripateticis placuit, decem numerum esse illas, nempe Substantiam, Quantitatem, Qualitatem, Ad liquide, Actionem, Passiōnem, Vbi, Quā, Uto, & abutim, nec his plures, aut pauciores statui debet: Ad has quās, veluti decem classes, res omnes creatas redigi posse manifestum est.

XXVIII. Iure primum obtinet locum Substantiæ categoria, in qua tamen Substantias corporis expertes, quā corpore constantes, tam exterias. (Deo duntaxat excepto quæ nulla capit categoria) quām caducas, respondens existimamus, & ab Aristotele de hoc dissentimus, quod Substantias omnes materias expertes, quas intelligentias nominat, ab hac categoria seculerunt.

XXIX. Diuisione Substantie, in primam & secundam, recte Aristoteles assignauit, quām cum subiecti in accidentia, tūm analogi in analogata, diueria tamen ratione, dici posse censemus.

XXX. Porro verbis illis, quibus prima substantia describitur, Quæ neq; de subiecto aliquo dicit, neq; in subiecto aliquo est: non secunda aliqua intentio, nec res singularis, neq; nomen primam substantiam significans explicatur, sed res quādam vniuersalis & cūlibet subiecti indiuidua communis.

XXXI. Recte proximus locus post substantiam Quantitati defertur, quam ens per se extensum, non incommodè dicere possumus: cuius propriam & intimam rationem, nec in mensura, nec in aptitudine, qua in partes diuidi posit, sed in eo, quod partes eiusdem rationis habeat alias extra alias, possum esse arbitramur.

XXXII. Hanc verò, recte Aristoteles proximè in continuam & discreta diuisitur, rursum continuam in quinq; subdiuit Species, Linéam, Superficiem, Corpus, Tempus, & Locū. Discretam in duas, scilicet, Numerū & Orationem. Quas omnes veras esse species asserimus; & de eisdem quantitatib; tanquam genus supremum vniuersale prædicari.

XXXIII. In eorum sententiam tanquam veriore descendimus, qui quantitatem de distictam à substantia constituant: Nullam liquide quantitatem, re ipsa idem esse cum substantia, aut qualitate, aut alio entis generi putamus. Et reliqua accidentia, non aliunde quanto dicimus, quām inde, quod substantia quanto inhereant. Ex quo viterius consequitur, nulla potentia fieri posse, vt substantie quantitative sublata, accidentium quantum aliqua maneat.

XXXIV. Relationem, seu ad aliquid, distictam à reliquis, Categories seu genis constitutimus, cuius propria notio subtiliter ab Aristotele explicata est, verbis illis. Ad aliquid sunt, quæcūq; hoc ipsum quod sunt ad aliud se habent.

XXXV. Ad relationis autem rationem, tria illa necessaria esse putamus, subiectum in quo insit, terminum quem respiciat, fundatūm quo nitatur; quorū pofremū non re, sed ratione à relatione distinguuntur.

XXXVI. Varia cum sint relationum acceptiones, quādam enim (vt scilicet verbis utamur) secundum dicuntur, quādam secundum esse: Rursum alia secundum rem, alia rationis, Eas solum ad hanc Cate-

goriam pertinere iudicamus, quas reales, aut secundum esse eadem Dialeticorum Schola nominat.

XXXVII. Qualitas proprium quoddam entis genus costituit, quæ cum nihil aliud sit, quam certus substantiae modus, recte ab Aristotele describitur, secundum quam quales quidam esse dicuntur: A quo etiam quatuor proximæ species enumerantur, Prima, Habitus & dispositio; Secunda, Naturalis poteris aut impotens; Tertia, passio & passibilis qualitas; Quarta, Figura & Forma.

XXXVIII. Sex ultima prædicamenta, nec omnino res sunt absolute, nec omnino relate, eo quod habituenter propriæ ac precipue nō includant, nec idem tam ex relatione & re absoluta confundi dicenda sunt, sed potius res sunt absolute, ita tamen ut relationem quandam pra se ferant, & sine ea intelligi non possint.

XXXIX. Distinguuntur autem inter se decem hæc genera per modos quidem prædicandi, sed non precipue, siquidem per cipua eorum distinctione in modis, quos vocant essendi polita est.

In lib. Perihermenias.

XL. Vbiecta materies librorum de interpretatione, non est vox, nec oratio, Illius enim tractatio, si Auicennæ creditus ad Logicam propriè non pertinet; hec etiā latius patet, quām ut propriæ materia horum librorum dici possit.

XLI. Verum & proprium subiectum, esse videtur Enunciatio simplex, quod in ea cernuntur omnia, quæ ad subiectum huius partis requiruntur.

XLII. Hi libri inscribuntur de Interpretatione. Est autem Interpretatio hoc in loco simplex enunciatione, quæ cum pluribus modis accipi posuit, hic tamen consideratur quatenus rerum complexiōnem, in qua sit verum vel falsum significatur, vt recte Albertus Magnus animaduertit.

XLIII. Huiusmodi enunciationis partes sunt, nomen & verbum, quæ quām distinctis definitionib; explicantur, hoc tamen habent communem, vt utrumq; vox sit significativa.

XLIV. Ad questionem illam, an voces natura significant, an hominum instituto, respondemus. Voces quatenus res medijs conceptibus significant, ex hominum instituto significare: nō interim negamus, vocis formationem & dearticulationem opus esse naturam.

In lib. de Priori Analyti.

XLV. Diversum est obiectum horū librorum, qui de priori Analyti, & librorum qui de posteriori inscribuntur: Ester enim eorum librorum subiecta materies non demonstratio, nec Syllogismus speciatim sumptus, aut ad materiam aliquam cōtractus, sed impliciter & generaliter acceptus.

XLVI. Syllogismus autem recte Aristoteles in hunc modum definitus.

XLVII. Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, aliud quidpiā ab his, que posita sunt, necessario accidit, eo quod hæc sunt.

XLVIII. Ex hac definitione necessario consequitur, conclusionem veram & necessariam esse Syllogismi partem, sine qua Syllogismi integritas & ratio confundere nequeat.

XLIX. Tres cantum Syllogismorum figura admittendæ sunt, quartam

enim (quam Galenus ex cogitatione fertur) nec necessariam, nec ad concludendum accommodata existimamus.

In lib. de Posteriori Analyti.

XLIX. Per quā eruditè Aristoteles vniuersam demonstrationis vim ac naturam (qua horum librorum subiectum est) ad quatuor explicatus omnem doctrinam omniemq; disciplinam ex præexistente cognitione fieri pronunciavit. Ex hoc enim aperte satis intelligi potest, quām frequens & necessarii sit omni Scientia demonstrationis vobis, & quām grauer lapsi fuerint, qui scientiam sine demonstratione constare posse existimarent.

L. Ex his Socratem & Platonem fuisse plerique: affirmat, verū quid quid illi sacerdos, non cum Aristotele, omnem scientiam sola demonstratione comparari, & ad eam tria præcognita, ac duas præcognitiones, necessariò depositi existimamus.

LI. Sunt porrò tria illa præcognita: Dignitates, Proprietas & Subiectum. Hæc autem dupli præcognitione cognoscantur neceesse est, quarum altera à Philosopho. Quid est quod dicitur, altera vero. Quod sit vocari consuetum.

LII. Non idcirco tamen singula præcognita vtrāq; præcognitione prænoti necessarium est. Principium enim siue dignitas, quod verat, prænoti debet: de proprietate siue passione quid significet; de subiecto autem, tūm quid eius nomine significetur, tūm quod sit

